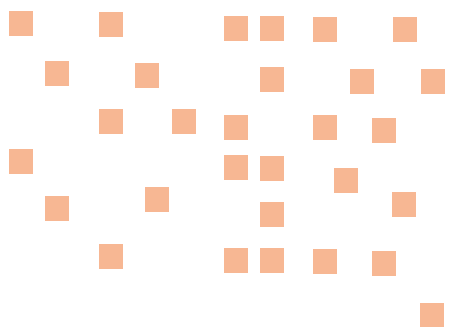

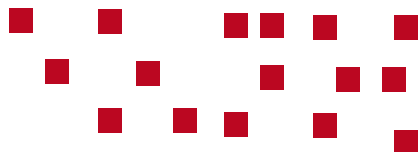
TADŻYKISTAN

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej**

**DPU-WIKP-424/301/2025
23.05.2025**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Tadżykistanie.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: ok. 10,4 mln.^[1]

Skład etniczny: Tadżycy (w tym Pamirczycy i Jagnobczycy) 84,3%, Uzbegy 13,8%, inni 2% (w tym: m.in. Kirgizi, Rosjanie).^[2]

Skład religijny: muzułmanie 98% (sunnici 95%, szyici 3%), inni 2%.^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Tadżykistan jest republiką prezydencką ze stolicą w Duszanbe. Kraj uzyskał niepodległość w 1991 r., w wyniku rozpadu ZSRR, a następnie doświadczył wojny domowej, która toczyła się w latach 1992-1997.^{[4][5]}

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Zgodnie z ustawą konstytucyjną z 1995 r. o procedurze organizacji administracyjno-terytorialnej Republiki Tadżykistanu, kraj jest podzielony na regiony - *wilajety*: Sughd, Khation, Górskobadachszański Wilajet Autonomiczny (Górski Badachschan – obejmujący przeważającą część górskiego łańcucha Pamiru) i wilajet stołeczny ze stolicą w Duszanbe. Wilajety są podzielone na dystrykty (*nohiya*), miasta (*shahr*) i okręgi wiejskie (*dehot*). Na najniższym szczeblu funkcjonuje 368 lokalnych organów samorządowych gmin - *jamoat*. Ponadto 13 miast i dystryktów, położonych w Dolinie Rasht, podlega bezpośrednio władzom krajowym, nie posiadając zarządów regionalnych (dawniej region Karategin lub Garm).^{[6][7]}

¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

⁴ Britannica, Tajikistan, <https://www.britannica.com/place/Tajikistan/Finance>

⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

⁶ SNG WOFI (World Observatory on Subnational Government Finance and Investment), Euro-Asia, Tajikistan, <https://www.sng-wofi.org/country-profiles/tajikistan.html>

⁷ Wikipedia, Regions of Tajikistan, https://en.wikipedia.org/wiki/Regions_of_Tajikistan

Mapa. Mapa Tadżykistanu z zaznaczonym podziałem na prowincje.^[8]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydent w Tadżykistanie posiada bardzo szerokie uprawnienia. Jest wybierany w wyborach powszechnych na siedmioletnią kadencję. Od 6 listopada 1994 r. funkcję tę sprawuje nieprzerwanie **Emomali Rahmon [Эмомали Рахмон]**. W ostatnich wyborach prezydenckich, przeprowadzonych w dniu 11 października 2020 r. otrzymał 90,92% poparcia.^[9]

W maju 2016 roku, w wyniku przeprowadzonego referendum ogólnokrajowego, wprowadzono proponowane przez rząd zmiany w konstytucji, zgodnie z którymi m.in. zniesiony został limit kadencji prezydenta (co w praktyce zapewnia Rahmonowi dożywotnią władzę).^[10] Następne wybory prezydenckie planowane są w 2027 r.^[11]

⁸ Wikimedia, Mapa Tadżykistanu z zaznaczonym podziałem na prowincje, Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International license, CC BY-SA 4.0, 28.10.2020, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tad%C5%BCykistan_PL.svg

⁹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹⁰ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Tajikistan Approves Constitutional Changes Tightening Rahmon's Grip On Power, 23.05.2016, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-referendum-approved-rahmon-increasing-power/27751364.html>

¹¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

Rząd i premier. Rada Ministrów oraz Premier powoływani są przez prezydenta, a następnie zatwierdzani przez Zgromadzenie Najwyższe. Funkcję premiera od 23 listopada 2013 roku sprawuje **Qohir Rasulzoda**.^[12]

Parlament i wybory parlamentarne. W skład dwuizbowego parlamentu (Zgromadzenie Najwyższe) wchodzi: Zgromadzenie Narodowe (Izba Wyższa, 34 członków, w tym 25 wybieranych przez zgromadzenia regionalne, 8 mianowanych przez prezydenta, 1 miejsce zarezerwowane dla każdego żyjącego byłego prezydenta) oraz Zgromadzenie Reprezentantów (Izba Niższa, 63 deputowanych, wybieranych w wyborach powszechnych na 5 lat).^[13]

Ostatnie wybory parlamentarne w Tadżykistanie odbyły się w dniu 2 marca 2025 r. Komisja Wyborcza ogłosiła zwycięstwo prezydenckiej **Ludowo-Demokratycznej Partii Tadżykistanu (LDPT)**, która uzyskała 51,9% poparcia. Do liczącej 63 mandaty izby niższej parlamentu oprócz LDPT (47 mandatów) weszły również: **Partia Agrarna** (21,25%, 7 mandatów), **Partia Reform Gospodarczych** (12,82%, 5 mandatów), **Socjalistyczna Partia Tadżykistanu** (5,34%, 1 mandat) oraz **Demokratyczna Partia Tadżykistanu** (5,11%, 1 mandat). Przeprowadzenie kolejnych wyborów parlamentarnych przewidziane jest na 2030 r.^{[14][15][16]}

Zasiadająca w parlamencie poprzedniej kadencji Komunistyczna Partia Tadżykistanu z wynikiem 1,9% poparcie nie przekroczyła 5% progu wyborczego i nie uzyskała mandatu. Tym samym tadżycka scena parlamentarna zmniejszyła się do 5 partii politycznych.^{[17][18]}

SYSTEM PRAWNY

Tadżycki system prawny bazuje na systemie prawa cywilnego. Opiera się na hierarchii norm prawnych, które są podzielone ze względu na obszar regulacji. Zgodnie z art. 7 ust. 1 Ustawy Republiki Tadżykistanu „O aktach prawnych i normatywnych”, system prawny Tadżykistanu obejmuje: Konstytucję Republiki Tadżykistanu, ustawy, międzynarodowe akty prawne, kodeksy, uchwały parlamentarne, zarządzenia prezydenckie, rezolucje, dyrektywy oraz uchwały poszczególnych jednostek administracyjnych.^[19]

¹² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

¹⁵ The Times of Central Asia, arch 2025, Tajikistan Announces Preliminary Parliamentary Election Results; OSCE Absent, 03.03.2025, <https://timesca.com/tajikistan-announces-preliminary-parliamentary-election-results-osce-absent/>

¹⁶ Interfax, Tajik president's party gains 51.9% of votes in parliamentary elections, 03.03.2025, <https://www.interfax.com/newsroom/top-stories/110121/>

¹⁷ The Times of Central Asia, arch 2025, Tajikistan Announces Preliminary Parliamentary Election Results; OSCE Absent, 03.03.2025, <https://timesca.com/tajikistan-announces-preliminary-parliamentary-election-results-osce-absent/>

Tajikistan Announces Preliminary Parliamentary Election Results; OSCE Absent, 03.03.2025, <https://timesca.com/tajikistan-announces-preliminary-parliamentary-election-results-osce-absent/>

¹⁸ Interfax, Tajik president's party gains 51.9% of votes in parliamentary elections, 03.03.2025, <https://www.interfax.com/newsroom/top-stories/110121/>

¹⁹ Nyulawglobal.org, Law of the Republic of Tajikistan, 2015, <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Tajikistan1.html>

KARA ŚMIERCI

Od kwietnia 2004 roku w Tadżykistanie obowiązuje moratorium na wykonywanie kary śmierci.^[20]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w 2023 r. doszło w Tadżykistanie do 12 różnego rodzaju incydentów, w których zginęło 6 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili), a w 2024 r. – odnotowano jedynie 8 incydentów, związanych z bezpieczeństwem, w których nie odnotowano żadnych ofiar śmiertelnych. W okresie od 01.01.2025 do 28.03.2025 r. odnotowano jeden incydent w którym śmierć poniosły 3 osoby.^[21]

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Za bezpieczeństwo w kraju odpowiadają Tadżyckie Siły Zbrojne. W spektrum ich odpowiedzialności znajdują się także: terroryzm, ochrona granic, obrona terytorialna oraz działania stabilizacyjne związane z zagrożeniami płynącymi z krajów sąsiednich.^[22]

Na terytorium Tadżykistanu w ramach współpracy międzynarodowej i za zgodą władz stacjonują wojska rosyjskie, działa także rosyjska baza wojskowa, gdyż Rosja jest pierwszoplanowym partnerem Tadżykistanu w dziedzinie bezpieczeństwa, a sam Tadżykistan posiada raczej niewielkie siły zbrojne i przestarzałe uzbrojenie. Liczbę rosyjskich żołnierzy szacuje się na 5-7 tys., a umowa na istnienie bazy wojskowej podpisana jest do 2042 r. Tadżykistan jest członkiem organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ), założonej przez niektóre kraje byłego ZSRR.^[23]

Do 2025 roku, największym wyzwaniem dla bezpieczeństwa Tadżykistanu były regularne, zbrojne incydenty na nieuregulowanej granicy z Kirgistanem, które czasem przybierały formę poważnych starć z użyciem ciężkiej broni, jak we wrześniu 2022 roku, prowadząc do ofiar wśród cywilów i żołnierzy. Genezą konfliktu był brak pełnej delimitacji granicy po rozpadzie ZSRR w 1991 roku, pogłębiany przez lokalne spory o dostęp do ziemi i wody oraz izolację regionu, a także potencjalne rywalizacje o kontrolę nad szlakami przemytu. W grudniu 2023 roku strony przeprowadziły dwie rundy negocjacji – najpierw w Bustonie (Tadżykistan), a następnie w Batkenie (Kirgistan) – w wyniku których ogłoszono, że osiągnięto porozumienie w 90% kwestii

²⁰ Amnesty International, Death sentences and Executions in 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>

²¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

²² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

²³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

spornych, w tym dotyczących ważnej drogi Worukh-Khojai. co oznaczało przełom w długotrwałym sporze granicznym.^{[24][25][26][27]}

21 lutego 2025 roku szef kirgiskiego Państwowego Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego Kamchybek Tashiev i szef tadżyckiego Państwowego Komitetu Bezpieczeństwa Narodowego Saimumin Yatimov podpisali porozumienie w sprawie delimitacji granic państwowych. 13 marca 2025 roku obie strony osiągnęły porozumienie w sprawie przebiegu granicy, kończąc tym samym trwające od dziesięcioleci spory i konflikty zbrojne. Podpisana umowa obejmuje również kwestie współpracy w zakresie transportu i zasobów wodnych.^{[28][29][30]}

W ramach zacieśniania kontroli nad inną granicą – z Afganistanem, od 2022 r. wzmocniono także nadzór nad Górskobadachszańskim Wilajetem Autonomicznym, przez który przebiegają ważne szlaki handlowe i przemytnicze z Afganistanu. Interwencja władz spowodowała rozruchy i starcia w regionie zamieszkanym przez społeczności ismailickie, a także ataki na ich tradycyjnych liderów.^[31] Operacja specjalna trwała prawie miesiąc, a w jej wyniku śmierć poniosło trzech nieformalnych przywódców w regionie: **Mamadboqir Mamadboqirov, Zoir Rajabov i Khursand Mazorov** – oskarżanych przez władze o przywództwo nad organizacjami o charakterze przestępczym.^{[32][33]}

Od wielu lat władze Tadżykistanu deklarują ponadto istnienie zagrożenia terrorystycznego ze strony islamistów tadżyckich, według tamtejszych władz – stacjonujących w północnym Afganistanie i prowadzących działania przestępcze na pograniczu tadżycko-afgańskim. W tym kontekście wymienia się takie struktury jak **Państwo Islamskie (Prowincji Chorosan), Ansarullah Jamaat** oraz nową organizację **Tehrik-e-Taliban Tajikistan (TTT)** tj. Ruch Talibów Tadżykistanu, założoną pod egidą afgańskich talibów w celu obalenia rządu w Duszanbe. Liderem TTT jest Mehdi Arsalan, alias Mohammad Sharipov, pochodzący z regionu Nurabad w Tadżykistanie, który wcześniej przeniósł się do Afganistanu, gdzie walczył w szeregach afgańskich talibów. Wcześniej Mehdi Arsalan stał na czele grupy Jamaat Ansarullah, uznawanej w Tadżykistanie za organizację terrorystyczną.^{[34][35]} W związku z powyższym, po

²⁴ FCDO (UK Foreign, Commonwealth and Development Office), Foreign travel advice – Kirgizstan, 23.05.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/kyrgyzstan>

²⁵ OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich), Fighting on the Kyrgyz-Tajik border, 19.09.2022, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2022-09-19/fighting-kyrgyz-tajik-border>

²⁶ Kierunek Kaukaz, Kirgistan i Tadżykistan rzucają nowe światło, 18.12.2023, <https://kierunkaukaz.pl/2023/12/18/kirgistan-i-tadzykistan-rzucaja-nowe-swiatlo-na-temat-porozumienia-granicznego/>

²⁷ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Can Kyrgyzstan and Tajikistan Consign their Deadly Border Conflicts to the Past?, 19.12.2023, <https://www.rferl.org/a/kyrgyzstan-tajikistan-border-conflicts-resolution/32739110.html>

²⁸ Kierunek Kaukaz, Kirgistan i Tadżykistan zawarły historyczne porozumienie w sprawie delimitacji granic, 21.03.2025, <https://kierunkaukaz.pl/2025/03/21/kirgistan-i-tadzykistan-zawarly-historyczne-porozumienie-w-sprawie-delimitacji-granic/>

²⁹ USDS (US Department of State), Border Agreement between the Kyrgyz Republic and Tajikistan, 14.03.2025, <https://www.state.gov/border-agreement-between-the-kyrgyz-republic-and-tajikistan/>

³⁰ HRW (Human Rights Watch), Kyrgyzstan, Tajikistan: Put Rights at Center of Border Deal, 28.03.2025, <https://www.hrw.org/news/2025/03/28/kyrgyzstan-tajikistan-put-rights-center-border-deal>

³¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³² RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Fear And Outrage In Pamir: Tajikistan's Gorno-Badakhshan Reeling From Brutal State Crackdown, 22.06.2022, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-gorno-badakhshan-brutal-crackdown/31910506.html>

³³ HRW (Human Rights Watch), World Report 2023 – Tajikistan, 12.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2085502.html>

³⁴ The Central Asia Caucasus Analyst, Tajikistan Faces Threat from Tajik Taliban, 27.03.2023, <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13750-tajikistan-faces-threat-from-tajik-taliban.html>

³⁵ Specialeurasia, Tehrik-e Taliban Tajikistan and terrorist threat in Tajikistan and Central Asia, 25.07.2022, <https://www.specialeurasia.com/2022/07/25/tehrick-e-taliban-tajikistan/>

przejęciu władzy przez talibów w Afganistanie w 2022 r. Tadżykistan znacząco zwiększył obecność swojego wojska na granicy z tym krajem.^[36]

W ostatnich latach zanotowano natomiast wzmożoną aktywność bojówek **Państwa Islamskiego (Islamic State - IS)** poza Tadżykistanem, w których aktywni są obywatele tego kraju na emigracji. Według informacji tadżyckiego rządu około 2 300 osób wyjechało do Syrii, gdzie dołączyło do bojówek Państwa Islamskiego w Syrii i w Iraku (ISIS).^[37] Trudna do oszacowania liczba osób przebywa w Afganistanie, jako członkowie innego odłamu IS o nazwie Państwo Islamskie Prowincji Chorasana (ISKP). W styczniu 2024 r. minister obrony narodowej w rządzie talibów – mułła Mohammad Yaqoob Mujahid poinformował, że obywatele Tadżykistanu byli odpowiedzialni za liczne zamachy na terytorium Afganistanu, w tym na meczety, sale modlitw i szkoły religijne. W ciągu 2023 r. talibowie zabili dziesiątki obywateli Tadżykistanu, aresztowali ponadto kilkaset osób. Z kolei, według informacji tadżyckiego rządu, niewielka grupa bojowników, należąca do organizacji Jamaat Ansarullah (nazywani także Tadżyckimi Talibami) próbowała przedostać się do Tadżykistanu z Afganistanu z zamiarem przeprowadzenia zamachu w Dzień Niepodległości.^[38]

Z kolei według informacji, podanych przez prezydenta Rahmona w marcu 2024 r., od 2021 r. 24 obywatele Tadżykistanu wzięło udział w zamachach terrorystycznych organizowanych przez ISKP w 10 różnych krajach, w tym także detonując ładunki wybuchowe w tłumie. Rahmon stwierdził, że działania te są inspirowane przez obcy wywiad, ale nie wskazał konkretnego państwa. Ponad 4000 osób jest aktualnie poszukiwanych za działalność radykalną lub terrorystyczną.^[39] Zamachy terrorystyczne lub przygotowania do nich organizowane przez ISKP z udziałem Tadżyków odnotowano w ostatnim czasie m.in. w Afganistanie, Iranie, Turcji, Rosji i w Europie Zachodniej.^[40]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

W Tadżykistanie nie obowiązuje obecnie ustawodawstwo specjalne.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED w różnego rodzaju incydentach związanych z naruszeniem bezpieczeństwa w 2023 r. – zginęła tylko jedna osoba cywilna. W 2024 r. nie

³⁶ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

³⁷ Ahram on line, Jihadist risks shake Tajik society after Moscow attack, 26.03.2024, <https://english.ahram.org.eg/News/519965.aspx>

³⁸ Daryo, Tajikistan citizens implicate in Afghan terrorist attacks, claims Minister of Defense Yaqoob Mujahid, 03.01.2024, <https://daryo.uz/en/2024/01/03/tajikistan-citizens-implicate-in-afghan-terrorist-attacks-claims-minister-of-defense-yaqoob-mujahid>

³⁹ The Times of Central Asia, Tajik Citizens Committed Terrorist Attacks in 10 Countries in the Past Three Years, 13.03.2024, <https://timesca.com/tajik-citizens-committed-terrorist-attacks-in-10-countries-in-the-past-three-years/>

⁴⁰ ORF, ISKP's recruiting strategies and vulnerabilities in Central Asia, 26.03.2024, <https://www.orfonline.org/expert-speak/iskps-recruiting-strategies-and-vulnerabilities-in-central-asia>

odnotowano ofiar śmiertelnych. W pierwszym kwartale 2025 roku zginęły 3 osoby. Według innych źródeł, w listopadzie 2024 r. miał miejsce incydent przy granicy z Afganistanem, w trakcie którego zginęła jedna osoba, a 5 zostało rannych.^{[41][42]}

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

W ogólnodostępnych źródłach nie znaleziono informacji na temat podobnych incydentów w 2023 roku, w 2024 r. oraz w pierwszym kwartale 2025 roku.^[43]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

W okresie od początku 2023 r. do pierwszego kwartału 2025 r. na terenie Tadżykistanu nie odnotowano działań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.

DZIAŁANIA ODWETOWE

W okresie od początku 2023 r. do pierwszego kwartału 2025 r. na terenie Tadżykistanu nie odnotowano odwetowych działań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

W okresie od początku 2023 r. do pierwszego kwartału 2025 r. na terenie Tadżykistanu nie odnotowano zagrożeń związanych ze złą sytuacją humanitarną, która byłaby spowodowana złą sytuacją bezpieczeństwa.

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

W samym Tadżykistanie nie odnotowano zamachów o charakterze terrorystycznym, chociaż obywatele Tadżykistanu brali udział w tego typu działaniach zagranicą.^[44]

⁴¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, civilians, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴² RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Attack From Afghanistan Kills Chinese National In Tajikistan, Sources Say, 18.11.2024, <https://www.rferl.org/a/attack-afghan-tajik-border-death-chinese-national-taliban/33206367.html>

⁴³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, civilians, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁴ ORF News, ISKP's recruiting strategies and vulnerabilities in Central Asia, 26.03.2024, <https://www.orfonline.org/expert-speak/iskps-recruiting-st>

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

W Gorskim Badachschanie w 2023 r. kilkakrotnie dochodziło do interwencji służb bezpieczeństwa, które skutkowały pozaprawnymi egzekucjami osób oskarżanych o przemyt lub udział w organizacjach terrorystycznych. 28 kwietnia 2023 r. na granicy z Afganistanem zastrzelono dyrektora Departamentu Bezpieczeństwa Miasta Chorog pod zarzutem organizowania przemytu, natomiast 30 sierpnia 2023 r. zastrzelono trzech domniemych członków Ansarullah Jamaat, którzy nielegalnie przekroczyli granicę.^[45]

Zdarzają się również przypadki nadmiernego używania siły przez policję, w tym poważnych pobić, a także incydentów ze skutkiem śmiertelnym, np. w listopadzie 2023 roku policjanci z dystryktu Muminabad ciężko pobili mieszkańca, nakazując mu wysłanie syna do wojska. W sierpniu policjant zaatakował mieszkańca dystryktu Vose nożem, za to, że ten zwrócił mu uwagę, iż jedzie za szybko. W dniu 02.01.2023 roku policja w Kulob w dystrykcie Khatlon zatrzymała lokalnego mieszkańca miasta Kulob, Rozikova. Został on zamordowany podczas krótkiego pobytu w areszcie.^[46]

W listopadzie 2024 r. natomiast miał miejsce incydent przy granicy z Afganistanem, w trakcie którego zginęła 1 osoba a 5 zostało rannych. Ofiara i poszkodowani to chińscy pracownicy tamtejszej kopalni złota i jeden miejscowy Tadżyk. Sprawcy ataku pozostali nieustaleni, jednakże według dostępnych źródeł – pochodzili oni z Afganistanu.^[47]

4 lutego 2025 roku trzech więźniowie przetrzymywani w więzieniu w Vahdat próbowali uciec biorąc przy tym na zakładników funkcjonariuszy penitencjarnych. W wyniku działań odwetowych organów siłowych, trzech strażników zostało rannych, a trzech więźniów poniosło śmierć.^[48]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Według danych ACLED, w okresie od 01.01.2023r. do 28.03.2025 roku nie odnotowano tego typu zdarzeń.^[49]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Aparat państwowy jest skorumpowany i bierze bezpośredni i pośredni udział w działaniach przestępczych, czerpiąc z tego zyski. Dotyczy to przedstawicieli władz każdego szczebla. Przedsiębiorstwa, działające pod patronatem przywódców

⁴⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, civilians, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, civilians, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁷ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Attack From Afghanistan Kills Chinese National In Tajikistan, Sources Say, 18.11.2024, <https://www.rferl.org/a/attack-afghan-tajik-border-death-chinese-national-taliban/33206367.html>

⁴⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, 2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, civilians, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

politycznych, zarządzają kluczowymi sektorami gospodarki, a także posiadają kontakty w policji, w wymiarze sprawiedliwości i służbach bezpieczeństwa.^{[50][51]}

W 2025 roku, w kontekście rosnącego napięcia na granicy tadżycko-afgańskiej i utrzymujących się zagrożeń związanych z przemytem narkotyków oraz działalnością ekstremistów, wyzwanie dla władz stanowią również szlaki przemytnicze narkotyków z Afganistanu do Chin. W lutym 2025 roku, władze Tadżykistanu skonfiskowały 121 kilogramów metamfetaminy ukrytej w ciężarówkach jadących z Afganistanu do Chin przez terytorium Tadżykistanu, co wskazuje na rosnący handel syntetycznymi narkotykami w regionie. Narkotyki odkryto na trasie Duszanbe-Kulma, po wypadku jednego z pojazdów, a dalsze kontrole ujawniły kolejne transporty w Murgabie. Szef Agencji Kontroli Narkotyków, Zafar Samad, podkreślił, że wzrost podaży metamfetaminy w Afganistanie doprowadził do 59-procentowego wzrostu konfiskat w Tadżykistanie w 2024 roku.^[52]

W Tadżykistanie istnieje również kilka niezależnych grup o charakterze mafijnym. Grupy takie mają korzenie w byłych organizacjach opozycji zbrojnej oraz wśród radykalnych islamistów powiązanych z międzynarodowym terroryzmem. Grupy te są aktywne wzdłuż granic zewnętrznych, ale niekiedy także wewnątrz kraju. Zdarzają się mafie posiadające powiązania ze strukturami rządowymi. Wiadomo także, że niektórzy szefowie organizacji przestępczych łączą handel narkotykami z legalną działalnością gospodarczą. Tadżykistan jest krajem tranzytowym przemytu narkotyków pochodzących z Afganistanu.^[53]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Prawo zapewnia swobodę podróżowania za granicę, emigracji i repatriacji, ale rząd nałożył pewne ograniczenia (m.in. zakazał obcokrajowcom, z wyjątkiem dyplomatów i pracowników pomocy międzynarodowej) podróżowania w obrębie ok. 24 kilometrów wzdłuż granic z Afganistanem i Chinami w regionie Khatlon i GBAO bez pozwolenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Władze zabroniły również afgańskim uchodźcom przebywania i osiedlania się w dużych miastach, jak np. Duszanbe.^[54]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Ludność miejska stanowi ok. 28,2% ogółu ludności kraju. Większość populacji (ok. 90%) zamieszkuje niziny i doliny. Ogólna gęstość zaludnienia wzrasta ze wschodu na

⁵⁰ Global Organized Crime Index, Tajikistan 2023, <https://ocindex.net/country/tajikistan>

⁵¹ OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich), Tadżykistan: migracyjny wentyl bezpieczeństwa, 05.06.2024, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2024-06-05/tadzykistan-migracyjny-wentyl-bezpieczenstwa>

⁵² Amu.tv, Tajikistan seizes 121 kilograms of methamphetamine in transit from Afghanistan to China, 04.02.2025, <https://amu.tv/155526/>

⁵³ Levi Sanchez S., The Afghan-Central Asia Borderland, Routledge 2017, str. 9, 82-88

⁵⁴ USDOS (US Department of State), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/>

zachód. Największy stopień urbanizacji dotyczy stolicy – Duszanbe, które wg. szacunków zamieszkuje ok. 987 tys. ludzi. Współczynnik urbanizacji w skali rocznej wynosi 2,78%.^[55]

Według raportu UNHCR oraz badania przeprowadzonego przez IFRC (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies), osoby wewnętrznie przesiedlone (IDPs) w Tadżykistanie należą do grupy przymusowych migrantów, które korzystają z najlepszych warunków w regionie Azji Centralnej. Kraj ten wyróżnia się pełnym dostępem IDPs do dokumentów tożsamości oraz praw do uzyskiwania świadczeń socjalnych. Ponad dwie trzecie przesiedleńców w Tadżykistanie deklaruje, że ma zabezpieczone prawa do zajmowanego mieszkania, co znacznie przewyższa poziom w innych krajach regionu. Również dostęp do opieki zdrowotnej jest bardzo wysoki – 94% badanych potwierdza regularne korzystanie z usług medycznych. Mimo tych pozytywnych aspektów, osoby wewnętrznie przesiedlone wciąż borykają się z poważnymi trudnościami ekonomicznymi, w tym wysokim bezrobociem (17%). Co istotne, Tadżykistan pozostaje daleko w tyle, jeśli chodzi o dostęp dzieci przesiedlonych do edukacji – tylko 25% uczęszcza do szkoły podstawowej, a 22% do szkoły średniej.^{[56][57][58][59]}

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Na skutek starć zbrojnych w na granicy tadżycko-kirgiskiej we wrześniu 2022r. ewakuowano ponad 20 000 osób po obu stronach granicy, w tym ponad 15 000 osób z miasteczka Isfara. Ewakuowanym została udzielona pomoc humanitarna, a wkrótce po zawieszeniu broni mieszkańcy zaczęli powracać do swoich domów. Obecnie zdecydowana większość z nich powróciła.^[60]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Brak jest informacji o masowych przesiedleniach ludności zagranicę w wyniku konfliktu zbrojnego, jednak trudne warunki życia na prowincji tadżyckiej sprawiają, że migracja zarobkowa jest w zasadzie jedyną dostępną opcją utrzymania dla młodych ludzi, dlatego migracja zarobkowa jest znaczna.^[61]

Głównym miejscem docelowym tadżyckich emigrantów jest Rosja, wybierana przez ponad 90% osób migrujących. Większość bezpośredniej migracji do Rosji ma charakter sezonowy, a Tadżycy podróżują tam do pracy wiosną i wracają do domu latem. Migracja zarobkowa z regionów górskich jest najwyższa i wynosi od 17% do

⁵⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>

⁵⁶ Eurasianet, Tajikistan gets high marks for accommodating refugees, IDPs – UNHCR, 11.03.2025, <https://eurasianet.org/tajikistan-gets-high-marks-for-accommodating-refugees-idps-unhcr>

⁵⁷ IFRC (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies), TAJIKISTAN 2023 IFRC network annual report, Jan-Dec, 21.08.2024, https://reliefweb.int/attachments/a8ac18c5-bd9d-4d89-a519-b4e5c7124646/Tajikistan_INP_AR_2023.pdf

⁵⁸ Reliefweb, Tajikistan 2023 IFRC network annual report, Jan-Dec (21 August 2024), 21.08.2024, <https://reliefweb.int/report/tajikistan/tajikistan-2023-ifrc-network-annual-report-jan-dec-21-august-2024>

⁵⁹ Migration Data Portal, Migration data in Central Asia, 31.01.2025, <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/central-asia>

⁶⁰ IFRC (The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies), Tajikistan: Border Conflict DREF Operation - Final Report (MDRTJ032), 08.06.2023, <https://reliefweb.int/report/tajikistan/tajikistan-border-conflict-dref-operation-final-report-mdrtj032>

⁶¹ Open Democracy, Conflict in Tajikistan – not really about radical Islam, 19.10.2010, <https://www.opendemocracy.net/en/conflict-in-tajikistan-not-really-about-radical-islam/>

30% ludności aktywnej zawodowo.^[62] W ostatnich latach kryzysy w Rosji sprawiły, że coraz chętniej migranci wybierają kraje OECD, a przede wszystkim Turcję.^[63] Tendencja wyjazdów Tadżyków z Rosji nasiliła się po ataku terrorystycznym w marcu 2024 r. na Crocus City Hall w Moskwie, o który oskarżeni zostali obywatele Tadżykistanu. Zaostrzono zasady wjazdu i pobytu obywateli Tadżykistanu w Rosji.^[64]

Osoby, które były w przeszłości skonfliktowane z rządem, w szczególności członkowie opozycji zbrojnej, emigrowali także do Syrii i Afganistanu, gdzie podejmowali walkę zbrojną w ramach Państwa Islamskiego. Według władz, w obozach dla byłych członków ISIS w Syrii przebywa około 800 obywateli Tadżykistanu, w większości kobiet z dziećmi. Tadżykistan prowadzi stopniową repatriację tych osób, ale nie wszystkie kobiety zgodziły się powrócić do ojczyzny, niektóre obawiały się aresztowań po powrocie, a inne wciąż wierzyły w powrót i zwycięstwo kalifatu.^[65]

PODSUMOWANIE

Tadżykistan jest republiką prezydencką o charakterze autorytarnym. Od 6 listopada 1994 r. funkcję prezydenta sprawuje nieprzerwanie Emomali Rahmon.

Od kwietnia 2004 roku w Tadżykistanie obowiązuje moratorium na wykonywanie kary śmierci.

Na terenie Tadżykistanu nie toczy się konflikt zbrojny, który stanowiłby powszechne zagrożenie życia dla ludności cywilnej.

⁶² Migrants and Refugees, Migration Profil: Tajikistan, Grudzień 2020, <https://migrants-refugees.va/wp-content/uploads/2021/03/2020-CP-Tajikistan-EN.pdf>

⁶³ Rakhomonov A., Turkey as a new direction of labor migration from Tajikistan in the context of the economic crisis in Russia, 06.2023,

⁶⁴ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Tajik Regime Alarmed As Moscow Terror Attack Fallout Has Migrants Streaming Home, 12.04.2024, <https://www.rferl.org/a/tajik-regime-alarmed-moscow-terror-attack-migrants/32902685.html>

⁶⁵ RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Tajikistan Prepares To Repatriate Families Of Islamic State Fighters From Camps In Syria, 10/12/2020, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-prepares-to-repatriate-is-families-from-camps-in-syria/30994273.html>

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Tajikistan, 01.01.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acledata.com/data-export-tool>
2. Ahram on line, Jihadist risks shake Tajik society after Moscow attack, 26.03.2024, <https://english.ahram.org.eg/News/519965.aspx>
3. Amnesty International, Death sentences and Executions in 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>
4. Amu.tv, Tajikistan seizes 121 kilograms of methamphetamine in transit from Afghanistan to China, 04.02.2025, <https://amu.tv/155526/>
5. Britannica, Tajikistan, <https://www.britannica.com/place/Tajikistan/Finance>
6. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Tajikistan, 14.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/tajikistan/>
7. Daryo, Tajikistan citizens implicate in Afghan terrorist attacks, claims Minister of Defense Yaqoob Mujahid, 03.01.2024, <https://daryo.uz/en/2024/01/03/tajikistan-citizens-implicate-in-afghan-terrorist-attacks-claims-minister-of-defense-yaqoob-mujahid>
8. Eurasianet, Tajikistan gets high marks for accommodating refugees, IDPs – UNHCR, 11.03.2025, <https://eurasianet.org/tajikistan-gets-high-marks-for-accommodating-refugees-idps-unhcr>
9. FCDO (UK Foreign, Commonwealth and Development Office), Foreign travel advice – Kyrgyzstan, 23.05.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/kyrgyzstan>
10. Global Organized Crime Index, Tajikistan 2023, <https://ocindex.net/country/tajikistan>
11. HRW (Human Rights Watch), Kyrgyzstan, Tajikistan: Put Rights at Center of Border Deal, 28.03.2025, <https://www.hrw.org/news/2025/03/28/kyrgyzstan-tajikistan-put-rights-center-border-deal>
12. HRW (Human Rights Watch), Tajikistan: Autonomous Region Protesters Denied Fair Trials, 23.08.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2077758.html>
13. HRW (Human Rights Watch), World Report 2023 – Tajikistan, 12.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2085502.html>
14. IFRC (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies), TAJIKISTAN 2023 IFRC network annual report, Jan-Dec, 21.08.2024, https://reliefweb.int/attachments/a8ac18c5-bd9d-4d89-a519-b4e5c7124646/Tajikistan_INP_AR_2023.pdf
15. IFRC (The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies), Tajikistan: Border Conflict DREF Operation - Final Report (MDRTJ032),

- 08.06.2023, <https://reliefweb.int/report/tajikistan/tajikistan-border-conflict-dref-operation-final-report-mdrtj032>
16. Interfax, Tajik president's party gains 51.9% of votes in parliamentary elections, 03.03.2025, <https://www.interfax.com/newsroom/top-stories/110121/>
 17. Jamestown Foundation, Tajikistan's Crackdown in the Pamirs: Causes and Implications; Eurasia Daily Monitor Volume: 19 Issue: 80, 01.06.2022, <https://jamestown.org/program/tajikistans-crackdown-in-the-pamirs-causes-and-implications/>
 18. Kierunek Kaukaz, Kirgistan i Tadżykistan rzucają nowe światło, 18.12.2023, <https://kierunekkaukaz.pl/2023/12/18/kirgistan-i-tadzykistan-rzucaja-nowe-swiatlo-na-temat-porozumienia-granicznego/>
 19. Kierunek Kaukaz, Kirgistan i Tadżykistan zawarły historyczne porozumienie w sprawie delimitacji granic, 21.03.2025, <https://kierunekkaukaz.pl/2025/03/21/kirgistan-i-tadzykistan-zawarly-historyczne-porozumienie-w-sprawie-delimitacji-granic/>
 20. Le Monde, Tajikistan authorities carry out large-scale crackdown on Pamiri ethnic minority, 20.08.2022, https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/08/20/tajikistan-authorities-carry-out-large-scale-crackdown-on-pamiri-ethnic-minority_5994229_4.html
 21. Levi Sanchez S., The Afghan-Central Asia Borderland, Routledge 2017, str. 9, 82-88
 22. Migrants and Refugees, Migration Profil: Tajikistan, Grudzień 2020, <https://migrants-refugees.va/wp-content/uploads/2021/03/2020-CP-Tajikistan-EN.pdf>
 23. Migration Data Portal, Migration data in Central Asia, 31.01.2025, <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/central-asia>
 24. Nyulawglobal.org, Law of the Republic of Tajikistan, 2015, <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Tajikistan1.html>
 25. Open Democracy, Conflict in Tajikistan – not really about radical Islam, 19.10.2010, <https://www.opendemocracy.net/en/conflict-in-tajikistan-not-really-about-radical-islam/>
 26. ORF News, ISKP's recruiting strategies and vulnerabilities in Central Asia, 26.03.2024, <https://www.orfonline.org/expert-speak/iskps-recruiting-st>
 27. ORF, ISKP's recruiting strategies and vulnerabilities in Central Asia, 26.03.2024, <https://www.orfonline.org/expert-speak/iskps-recruiting-strategies-and-vulnerabilities-in-central-asia>
 28. OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich), Fighting on the Kyrgyz-Tajik border, 19.09.2022, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2022-09-19/fighting-kyrgyz-tajik-border>
 29. OSW (Ośrodek Studiów Wschodnich), Tadżykistan: migracyjny wentyl bezpieczeństwa, 05.06.2024, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2024-06-05/tadzykistan-migracyjny-wentyl-bezpieczenstwa>

30. Rakhomonov A., Turkey as a new direction of labor migration from Tajikistan in the context of the economic crisis in Russia, 06.2023,
31. Reliefweb, Tajikistan 2023 IFRC network annual report, Jan-Dec (21 August 2024), 21.08.2024, <https://reliefweb.int/report/tajikistan/tajikistan-2023-ifrc-network-annual-report-jan-dec-21-august-2024>
32. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Attack From Afghanistan Kills Chinese National In Tajikistan, Sources Say, 18.11.2024, <https://www.rferl.org/a/attack-afghan-tajik-border-death-chinese-national-taliban/33206367.html>
33. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Can Kyrgistan and Tajikistan Consign their Deadly Border Conflicts to the Past?, 19.12.2023, <https://www.rferl.org/a/kyrgyzstan-tajikistan-border-conflicts-resolution/32739110.html>
34. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Fear And Outrage In Pamir: Tajikistan's Gorno-Badakhshan Reeling From Brutal State Crackdown, 22.06.2022, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-gorno-badakhshan-brutal-crackdown/31910506.html>
35. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Tajik Regime Alarmed As Moscow Terror Attack Fallout Has Migrants Streaming Home, 12.04.2024, <https://www.rferl.org/a/tajik-regime-alarmed-moscow-terror-attack-migrants/32902685.html>
36. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Tajikistan Approves Constitutional Changes Tightening Rahmon's Grip On Power, 23.05.2016, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-referendum-approved-rahmon-increasing-power/27751364.html>
37. RFE/RL (Radio Free Europe/Radio Liberty), Tajikistan Prepares To Repatriate Families Of Islamic State Fighters From Camps In Syria, 10/12/2020, <https://www.rferl.org/a/tajikistan-prepares-to-repatriate-is-families-from-camps-in-syria/30994273.html>
38. SNG WOFI, Euro-Asia, Tajikistan, <https://www.sng-wofi.org/country-profiles/tajikistan.html>
39. Specialeurasia, Tehrik-e Taliban Tajikistan and terrorist threat in Tajikistan and Central Asia, 25.07.2022, <https://www.specialeurasia.com/2022/07/25/tehrik-e-taliban-tajikistan/>
40. Tajikistan Announces Preliminary Parliamentary Election Results; OSCE Absent, 03.03.2025, <https://timesca.com/tajikistan-announces-preliminary-parliamentary-election-results-osce-absent/>
41. The Central Asia Caucasus Analyst, Tajikistan Faces Threat from Tajik Taliban, 27.03.2023, <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13750-tajikistan-faces-threat-from-tajik-taliban.html>
42. The Times of Central Asia, Tajik Citizens Committed Terrorist Attacks in 10 Countries in the Past Three Years, 13.03.2024, <https://timesca.com/tajik-citizens-committed-terrorist-attacks-in-10-countries-in-the-past-three-years/>

43. USDOS (US Department of State), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Tajikistan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/tajikistan/>
44. USDS (US Department of State), Border Agreement between the Kyrgyz Republic and Tajikistan, 14.03.2025, <https://www.state.gov/border-agreement-between-the-kyrgyz-republic-and-tajikistan/>
45. Wikimedia, Mapa Tadżykistanu z zaznaczonym podziałem na prowincje, Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International license, CC BY-SA 4.0, 28.10.2020, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tad%C5%BCykistan_PL.svg
46. Wikipedia, Regions of Tajikistan, https://en.wikipedia.org/wiki/Regions_of_Tajikistan